

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 91/2020-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. februára 2020 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara predbežne prerokoval ústavnú sťažnosť sťažovateľiek maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej zákonnou zástupkyňou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obe [REDAKOVANÉ], a maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej zákonnou zástupkyňou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], obe [REDAKOVANÉ] právne zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Jakub Mandelík, s. r. o., Heydukova 12, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Jakub Mandelík, PhD., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Nitra v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 117/2018 a jeho rozsudkom zo 7. marca 2019 a postupom Krajského súdu v Nitre v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 68/2019 a jeho uznesením z 19. augusta 2019 a takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť maloletej [REDAKOVANÉ] a maloletej [REDAKOVANÉ]
o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutých konaní a rozhodnutí a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 29. októbra 2019 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľiek maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej spolu len „sťažovateľky“), ktorou namietali porušenie základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 117/2018 a jeho rozsudkom zo 7. marca 2019 a postupom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 68/2019 a jeho uznesením z 19. augusta 2019.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že okresný súd v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 117/2018 rozsudkom zo 7. marca 2019 uznal vinnou [REDAKOVANÉ] (ďalej len „odsúdená“), z prečinu ublíženia na zdraví podľa § 157 ods. 1 a ods. 2 písm. a) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) s poukazom na § 138 písm. h) Trestného zákona, ktorého sa dopustila spôsobením dopravnej nehody, pri ktorej utrpeli sťažovateľky zranenia, v dôsledku čoho vystupovali v označenom trestnom konaní v postavení poškodených. Prvostupňovým rozhodnutím okresný súd sťažovateľky podľa § 288 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) odkázal s nárokom na náhradu škody na civilný proces.

3. Rozsudok okresného súdu zo 7. marca 2019 sťažovateľky napadli v časti výroku týkajúceho sa nároku na náhradu škody spôsobenej trestným činom odvolaním, o ktorom

krajský súd uznesením č. k. 2 To 68/2019-305 z 19. augusta 2019 rozhodol tak, že ho podľa § 319 Trestného poriadku zamietol ako nie dôvodné.

4. Podľa názoru sťažovateľiek „*Nepriznaním relutárnej náhrady nemajetkovej ujmy sťažovateľkám v adhéznom konaní došlo zo strany porušovateľov k denegatio iustitiae a k porušeniu práv sťažovateľiek na spravodlivé súdne konanie.*“. Tvrdia, že Trestný poriadok vytvára právny rámec na rozhodnutie o priznaní náhrady akejkoľvek škody vymedzenej v § 46 ods. 1 tohto právneho predpisu, ak bola riadne a včas uplatnená. Sú presvedčené, že z ich strany k riadnemu a včasnému uplatneniu náhrady škody došlo. Za riadne uplatnenie nároku sťažovateľky považujú „*uviedenie dôvodu a výšky uplatneného nároku*“.

5. Sťažovateľky sa nestotožňujú s názorom krajského súdu, ktorý v odôvodnení napadnutého uznesenia vzhľadom na absenciu riadneho uplatnenia nároku na náhradu škody, najmä čo sa týka uvedenia dôvodov, „*domnelo verifikuje správnosť rozhodnutia súdu prvého stupňa o odkázaní sťažovateľiek s ich nárokmi na civilný proces*“. Splnomocnenec sťažovateľiek v záverečnej reči na hlavnom pojednávaní poukázal na zákon upravujúci výlučne odškodnenie bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia, avšak náhradu „*za ujmu premietnutú do osobnostnej sféry sťažovateľiek, do ich postavenia v spoločnosti a do dôstojnosti predmetný legislatívny akt normatívne neupravuje*“. Preto zdôraznil, že sťažovateľky si riadne uplatnili nárok v adhéznom konaní, riadne ho vyčíslili a adekvátne zdôvodnili, akými zásahmi im bola spôsobená nemajetková ujma.

6. K pochybnostiam odvolacieho súdu o tom, v akom rozsahu je sťažovateľkami uplatnený nárok „*kompenzáciou za zásah do telesnej integrity a naopak, v akom rozsahu je vyjadrením zásahu do psychickej integrity či vo vzťahu k odmietnutiu preskúmať meritum nárokov uplatnených v adhéznom konaní, čím de facto dochádza k bagatelizovaniu ujmy či stavaniu nemateriálnej ujmy do úzadia*“, poukázali na uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „*najvyšší súd*“) sp. zn. 4 Cdo 125/2019 z 27. augusta 2019, z ktorého vyplýva: «*Pri odškodňovaní nemajetkovej ujmy za nezákonné trestné stíhanie každej fyzickej osoby sudcom nesvedčí bagatelizovanie závažnosti ujmy priznávaním*

neprimerane nízkyh, resp. žiadnyh náhrad; také rozhodovanie treba považovať za obchádzanie zákona i jeho účelu a pôsobí mnohokrát veľmi cynicky, bez citu pre elementárnu spravodlivosť, alebo absencie postupu podľa pravidla, podľa ktorého „nerob druhému to, čo nechceš, aby robili tebe. Za situácie, kedy žalobca nie je schopný presne určiť a preukázať výšku škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím, pričom však preukáže a odôvodní, že mu taká škoda vznikla, nemôže odvolací súd rozhodnúť, že mu preto škoda nebude vôbec priznaná, alebo že medzi protiprávnym konaním žalovaného a vzniknutou škodou nie je príčinná súvislosť. V takejto situácii má určiť výšku vzniknutej škody podľa spravodlivého uváženia a jednotlivých okolností prípadu.».

7. Z citovaného rozhodnutia najvyššieho súdu sťažovateľky vyvodili, že s ohľadom na podstatu a charakter konania, o aký ide v prípade rozhodovania o náhrade nemajetkovej ujmy, je zo strany konajúceho orgánu verejnej moci nevyhnutné zvoliť obzvlášť citlivý a osobitý prístup bez prílišného formalizmu, ktorý by mohol viesť až k „*denegatio iustitiae*“. S ohľadom na mimoriadne citlivý charakter sťažovateľkami uplatneného nároku, s ohľadom na ich postavenie (obzvlášť zraniteľných obetí), ako aj vzhľadom na konštatáciu okresného súdu o existencii zrejmeho zásahu do ich osobnostnej sféry bolo nevyhnutné priznať nároky uplatnené v adhéznom konaní.

8. Za nesprávny a právne nekonzistentný považujú sťažovateľky postup krajského súdu, ktorým sa „*flagrantne odmietol zaoberať podstatou... uplatneného nároku, čím im zároveň odňal jedno z kardinálnych procesných práv priznaných relevantnou právnou úpravou (právo na rýchle rozhodnutie o náhrade škody páchatelom)*“. Sú toho názoru, že všeobecné súdy „*neakceptovateľnou a neprípustnou interpretáciou relevantnej právnej úpravy dospeli k nesprávnym právnym záverom, čím došlo v prípade sťažovateľiek k denegatio iustitiae. Nepriznanie nároku v adhéznom konaní z vyššie prezentovaných dôvodov vnímajú sťažovateľky ako citelný zásah do ich práva na prístup k súdnej moci.*“.

9. S prihliadnutím na právny názor okresného súdu o existencii zrejmeho zásahu do osobnostných práv sťažovateľiek, a tiež vzhľadom na skutočnosť, že výška nároku na náhradu nemajetkovej ujmy závisí od úvahy konajúceho súdu, sťažovateľky považujú

nepriznanie (aspoň čiastočnej) náhrady škody (ujmy) v adhéznom konaní za kardinálne porušenie ich ústavných práv. Napadnutý postup krajského súdu nemôže podľa ich názoru zhojiť ani „domnelý odkaz porušovateľov na princíp procesnej ekonomie či nehospodárnosť spočívajúcu v redundantnom dokazovaní“. Ako uvádzajú podľa „trestnoprávnej jurisprudencie sa nejedná o predĺženie konania predpokladaného v § 288 ods. 1 TP, ak by opodstatnenosť nároku poškodeného a jeho rozsah bolo možné preukázať jednoduchým dokazovaním na najbližšom hlavnom pojednávaní po jeho odročení za účelom zadováženia potrebných dôkazov, najmä ak by bolo uložené poškodenej strane zadovážiť ich, predložiť a aj vykonať na hlavnom pojednávaní“.

10. Podľa názoru sťažovateľiek nepriznaním náhrady škody už v adhéznom konaní im hrozí reálne riziko tzv. sekundárnej viktimizácie. Všeobecné súdy aplikáciou § 288 ods. 1 Trestného poriadku, t. j. odkázaním poškodených s ich nárokmi na náhradu škody na civilný proces vystavili sťažovateľky ako obzvlášť zraniteľné obeť trestného činu neúmernému a nadbytočnému psychickému zaťažovaniu. Maloleté sťažovateľky totiž budú v dôsledku cudzieho zavinenia od útleho veku v rámci rozsiahleho dokazovania v civilnom konaní opakovane konfrontované s vinníčkou dopravnej nehody, s priebehom nehodového deja a s traumatizujúcimi zážitkami spojenými so samotnou liečbou po úraze, čo v nich opakovane môže vyvolať nepríjemné, frustrujúce až depresívne stavy, v dôsledku čoho môže byť ohrozený aj ich riadny vývin.

11. Sťažovateľky poukázali v rámci odôvodnenia ústavnej sťažnosti aj rozpor postupu vo veci konajúcich súdov s čl. 16 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV, podľa ktorého členské štáty zabezpečia, aby obeť mali v rámci trestného konania právo získať v primeranej lehote rozhodnutie o náhrade škody páchatelom s výnimkou prípadov, v ktorých sa vo vnútroštátnom práve ustanovuje, že takéto rozhodnutie sa prijíma v iných súdnych konaniach.

12. Podľa sťažovateľiek je neprípustné, aby páchatel' trestného činu, ktorý zavineným protiprávnym konaním spôsobí poškodenému ujmu, v konečnom dôsledku z takéhoto konania na jeho úkor „*profitoval*“ a poškodený subjekt bol nútený domáhať sa svojej kompenzácie v niekoľko rokov trvajúcich súdnych konaniach s neistým výsledkom. Sú presvedčené, že ústavne konformným výkladom príslušných ustanovení Trestného poriadku, ako aj dôsledným rešpektovaním sekundárnych právnych aktov Európskej únie sa poškodenému musí umožniť plná realizácia jemu prislúchajúcich procesných práv, čím dôjde k dôslednému rešpektovaniu statusu poškodeného ako strany trestného konania.

13. Vzhľadom na uvedené sťažovateľky navrhli, aby ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„I. Základné právo sťažovateľiek mal. [REDAKOVANÉ]... zo zákona zastúpenej zák. zást. [REDAKOVANÉ]... a mal. [REDAKOVANÉ]... zo zákona zastúpenej zák. zást. [REDAKOVANÉ]... podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom a rozsudkom Okresného súdu Nitra zo dňa 7. 3. 2019, sp. zn. 5 T/117/2018 a postupom a uznesením Krajského súdu v Nitre zo dňa 19. 8. 2019, č. k. 2 To/68/2019-305 porušené bolo.

II. Zrušuje uznesenie Krajského súdu v Nitre zo dňa 19. 8. 2019, č. k. 2 To/68/2019 a zrušuje rozsudok Okresného súdu Nitra zo dňa 7. 3. 2019, sp. zn. 5 T/117/2018 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

III. Sťažovateľkám mal. [REDAKOVANÉ]..., zo zákona zastúpenej zák. zást. [REDAKOVANÉ]... a mal. [REDAKOVANÉ]..., zo zákona zastúpenej zák. zást. [REDAKOVANÉ]... priznáva náhradu trov konania vo výške 623,28 €, ktorú sú povinní zaplatiť Krajský súd v Nitre a Okresný súd Nitra spoločne a nerozdielne právnomu zástupcovi sťažovateľiek do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Relevantná právna úprava a judikatúrne východiská

14. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

15. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah... Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie...

16. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

17. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak.

18. Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovel žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

19. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú možno preto považovať ústavnú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, realnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie (napr. rozhodnutia I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 140/03, IV. ÚS 166/04, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 168/05).

20. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva sťažovateľiek na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 117/2018 a jeho rozsudkom zo 7. marca 2019 a postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 68/2019 a jeho uznesením z 19. augusta 2019, ku ktorému malo dôjsť tým, že označené súdy v adhéznom konaní nerozhodli o priznaní náhrady škody spôsobenej trestným činom sťažovateľkám napriek tomu, že na takýto postup boli podľa ich názoru splnené zákonom požadované podmienky, ale odkázali ich s nárokom na náhradu škody na civilné konanie.

21. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

22. Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

23. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu...

24. Podľa § 46 ods. 1 Trestného poriadku poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody...

25. Podľa § 46 ods. 3 Trestného poriadku poškodený, ktorý má podľa zákona proti obvinenému nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená trestným činom, je tiež oprávnený navrhnúť, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému povinnosť nahradiť túto škodu; návrh musí poškodený uplatniť najneskoršie do skončenia vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania. Z návrhu musí byť zrejmé, z akých dôvodov a v akej výške sa nárok na náhradu škody uplatňuje.

26. Podľa § 287 ods. 1 Trestného poriadku ak súd odsudzuje obžalovaného pre trestný čin, ktorým spôsobil inému škodu, uvedenú v § 46 ods. 1, uloží mu spravidla v rozsudku, aby ju poškodenému nahradil, ak bol nárok riadne a včas uplatnený. Súd uloží obžalovanému vždy povinnosť nahradiť neuhradenú škodu alebo jej neuhradenú časť, ak jej výška je súčasťou popisu skutku uvedeného vo výroku rozsudku, ktorým bol obžalovaný uznaný za vinného, alebo ak ide o náhradu morálnej škody spôsobenej úmyselným násilným trestným činom podľa osobitného zákona, ak škoda nebola dosiaľ uhradená.

27. Podľa § 288 ods. 1 Trestného poriadku ak podľa výsledku dokazovania nie je podklad na vyslovenie povinnosti na náhradu škody alebo ak by bolo treba na rozhodnutie o povinnosti na náhradu škody vykonať ďalšie dokazovanie, ktoré presahuje potreby trestného stíhania a predĺžilo by ho, súd odkáže poškodeného na civilný proces, prípadne na konanie pred iným príslušným orgánom...

28. Podľa § 288 ods. 2 Trestného poriadku na civilný proces alebo na konanie pred iným príslušným orgánom odkáže súd poškodeného tiež so zvyškom jeho nároku, ak mu nárok z akéhokoľvek dôvodu prizná len sčasti.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 5 T 117/2018 a jeho rozsudkom zo 7. marca 2019

29. V čl. 127 ods. 1 ústavy je zakotvený princíp subsidiarity, podľa ktorého ústavný súd môže konať o namietanom porušení práv sťažovateľa a vecne sa zaoberať ústavnými sťažnosťami iba vtedy, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred všeobecným súdom. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda automaticky nezakladá aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby zistí, že ochrany tohto základného práva alebo slobody, porušenie ktorých namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy, prípadne iným zákonne upraveným spôsobom pred iným súdom alebo pred iným štátnym orgánom, musí takúto ústavnú sťažnosť odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. m. m. I. ÚS 103/02, I. ÚS 6/04, II. ÚS 122/05, IV. ÚS 179/05, IV. ÚS 243/05, II. ÚS 90/06). Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05).

30. V danom prípade sťažovateľky mali možnosť domáhať sa preskúmania postupu, ako aj rozsudku okresného súdu sp. zn. 5 T 117/2018 zo 7. marca 2019 v jeho relevantnej časti využitím riadneho opravného prostriedku, a to odvolania podľa § 306 a nasl. Trestného poriadku, ktorú aj využili. Na základe nimi podaného odvolania sa krajský súd v podstate musel vyrovnáť s rovnakými skutkovými a právnymi argumentmi, aké sťažovateľky na adresu postupu a rozsudku okresného súdu zo 7. marca 2019 uvádzajú aj v konaní pred ústavným súdom.

31. Krajský súd bol teda súdom, ktorého právomoc predchádzala právomoci ústavného súdu aj vo vzťahu k požadovanej ochrane základných práv sťažovateľiek.

32. Z tohto dôvodu neostávalo iné, iba ústavnú sťažnosť v tejto časti odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie podľa § 56 ods. 2 zákona písm. a) o ústavnom súde.

K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 2 To 68/2019 a jeho uznesením z 19. augusta 2019

33. Reagujúc na sťažostnú argumentáciu sťažovateľiek, v prvom rade je potrebné poznamenať, že podľa svojej konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci nie je úlohou ústavného súdu zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05). Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je kvalifikovaná už spomínaným princípom subsidiarity, v zmysle ktorého ústavný súd o namietaných zásahoch rozhoduje len v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve. V nadväznosti na to ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len

vtedy, ak by ním vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

34. Do obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v platnom právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02).

35. Krajský súd v odôvodnení uznesenia č. k. 2 To 68/2019-305 z 19. augusta 2019, ktorým podľa § 319 Trestného poriadku zamietol odvolania sťažovateľiek proti prvostupňovému rozhodnutiu, zrekapituloval, že odsúdená (vtedy v postavení obžalovanej) na hlavnom pojednávaní pred okresným súdom urobila vyhlásenie o vine podľa § 257 ods. 1 písmeno b) Trestného poriadku, t. j. že je vinnou zo spáchania skutku uvedeného v obžalobe, v dôsledku čoho sa podľa § 257 ods. 8 Trestného poriadku dokazovanie v rozsahu priznania viny obžalovanou nevykonávalo. Vykonanie dokazovania iba vo vzťahu k nároku na náhradu škody by podľa názoru krajského súdu v takomto prípade *„neúmerne pretiahlo dĺžku trvania trestného konania s poukazom na skutočnosť, že ohľadne uplatnených nárokov na náhradu škody uvedených poškodených je potrebné vykonať ďalšie dôkazy“*.

36. Uplatnenie nároku na náhradu škody v trestnom konaní spôsobenej sťažovateľkám trestným činom ich zákonné zástupkyne do skončenia prípravného konania sformulovali takto:

(i.) *„Čo sa týka uplatnenia náhrady škody podľa § 46 ods. 3 Trestného poriadku, tak tú si chcem uplatniť vo výške 3.000,- €, pričom nemám žiadne vydokladovanie škody. Je to*

spôsobená nemajetková ujma na zdraví, čo všetko sme prežili po nehode, hospitalizácie v nemocnici a tak,

(ii.) Čo sa týka uplatnenia škody podľa § 46 ods. 3 Trestného poriadku, tak si chcem uplatniť nárok na náhradu škody vo výške 3.000,- €. Ja som sa musela o malú starať, bola imobilná, všetko som musela za ňu robiť ja. Boli sme mesiac hospitalizované v nemocnici a musela som si platiť za lôžko.“

37. Krajský súd tieto vyjadrenia hodnotil ako také, z ktorých „*nie je zrejmé, akým titulom sa domáhajú sumy vo výške 3 000,- eur a to najmä v prípade poškodenej [REDAKOVANÉ], keď nie je dostatočne určité, či sa jedná o nemajetkovú ujmu alebo o nárok na nahradenie pobytu v nemocnici“.*

38. Odvolací súd ozrejmil, že nemajetkovou ujmu v zmysle ustanovenia § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka je taká ujma, ktorá sa premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a do jej postavenia v spoločnosti. Nepremieta sa teda bezprostredne do fyzickej integrity ani do majetkovej sféry fyzickej osoby. Preto treba dôsledne odlišovať nemajetkovú ujmu od majetkovej ujmy, vrátane ujmy na zdraví s majetkovými dôsledkami (§ 16 Občianskeho zákonníka) a inej nemajetkovej ujmy vzniknutej ako priamy dôsledok zásahu do telesnej integrity fyzickej osoby, za ktorú sa poskytuje náhrada podľa osobitných predpisov (§ 444 Občianskeho zákonníka). Preto zmyslom náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch podľa § 13 odsek 2 Občianskeho zákonníka je dosiahnuť akúsi vyváženosť miery ujmy na hodnotách ľudskej dôstojnosti s konkrétnym finančným vyjadrením náhrady takej nemajetkovej ujmy, a to s prihliadnutím na všetky okolnosti konkrétneho prípadu, po tom, ako prípadné iné priznané náhrady zostali nedostatočné. Naproti tomu zmyslom náhrady ujmy vzniknutej ako priamy dôsledok do telesnej integrity fyzickej osoby podľa § 444 Občianskeho zákonníka je pokúsiť sa o reálnu náhradu za ujmu spôsobenú poškodením zdravia, jeho liečenia a odstraňovania následkov, čo pokrýva bolestné a sťaženie spoločenského uplatnenia.

39. Konajúci súd druhého stupňa pripomenul, že tieto nároky sú úplne samostatné, a preto by náhrada za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia nemali pokrývať ujmu,

ktorá sa premieta do psychickej sféry fyzickej osoby a jej postavenia v spoločnosti. Poukázal na skutočnosť, že v prejednávanej veci nebolo zrejmé, do akej miery bol uplatnený nárok sťažovateľiek (ich zákonných zástupkýň) nárokom za škodu spôsobenú priamym zásahom do telesnej integrity maloletých sťažovateľiek, v akom rozsahu by mala byť pokrytá náhradou za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia a v akom rozsahu by mala byť vyjadrením náhrady nemajetkovej ujmy zasahujúcej do psychickej sféry poškodených (§ 13 odsek 2 Občianskeho zákonníka). Preto podľa krajského súdu bolo potrebné rozhodnúť o odkázaní uvedených sťažovateľiek (ich zákonných zástupkýň) s ich nárokmi na civilný proces, „a to napriek námietkam ich splnomocnenca o prípadnej druhotnej viktimizácii maloletých poškodených“. Odvolací súd podotkol, že „to bol práve splnomocnenec, ktorého si poškodené na zastupovanie zvolili, aby im tento účinným poskytovaním právnej pomoci dohliadal v trestnom konaní na ich práva a nároky. Preto ako osoba znalá práva mal dostatok času uvedené nároky uplatniť tak, aby sa najneskôr na hlavnom pojednávaní vedel vyjadriť čo je základom uplatňovaných nárokov a k ich výške.“.

40. V závere krajský súd uviedol, že v prípadnom následnom civilnom konaní podľa jeho názoru nedôjde k „druhotnej viktimizácii“ sťažovateľiek, keďže tieto nebude potrebné, čo sa týka uplatňovaných nárokov, vypočúvať.

41. Po oboznámení sa s obsahom uznesenia krajského súdu č. k. 2 To 68/2019-305 z 19. augusta 2019 ústavný súd konštatuje, že krajský súd konal v medziach svojej právomoci, keď príslušné zákonné ustanovenia podstatné pre posúdenie veci interpretoval a aplikoval, a jeho úvahy vychádzajú z konkrétnych faktov, sú logické, a preto aj celkom legitímne, právne akceptovateľné a ústavne konformné.

42. Krajský súd sa zaoberal a adekvátne vysporiadal so všetkými pre rozhodnutie o odvolaní sťažovateľiek relevantnými skutočnosťami a otázkami. Opierajúc sa o konkrétne zákonné normy, uviedol dostatočné dôvody, ktoré ho viedli k záveru o správnosti postupu okresného súdu, pokiaľ tento sťažovateľky s ich nárokom na náhradu škody spôsobenej trestným činom odkázal na civilné konanie. Poukázal na reálne nedostatky návrhu sťažovateľiek, ktoré bránili súdu vydať požadované rozhodnutie v adhéznom konaní

a ktorých odstraňovanie a s tým spojené vykonanie ďalšieho dokazovania predstavovalo v zmysle ustanovenia § 288 ods. 1 Trestného poriadku presah potrieb trestného stíhania a predĺžilo by ho. Zvlášť v prípadoch kvalifikovaného právneho zastúpenia poškodených v trestnom konaní je zo strany všeobecného súdu dôvodné očakávať riadne uplatnenie predmetného nároku, o ktorom by prichádzalo do úvahy rozhodnúť bez potreby predlžovať trestné konanie.

43. Skutočnosť, že by v danej veci na rozhodnutie o nároku sťažovateľiek nepostačovalo jednoduché dokazovanie, s akým „počíta“ adhézne konanie, potvrdzujú aj samotné sťažovateľky v ústavnej sťažnosti, ako aj v odvolaní proti rozsudku okresného súdu, keď v nich uviedli: *„Maloleté sťažovateľky... budú v dôsledku cudzieho zavinenia od útleho veku v rámci rozsiahleho dokazovania v civilnom konaní opakovane konfrontované s...“*

44. Uznesenie krajského súdu z 19. augusta 2019 obsahuje podľa názoru ústavného súdu dostatok skutkových a hlavne právnych záverov, ktoré nie sú svojvoľné ani zjavne neodôvodnené.

45. Ústavný súd neakceptoval námietku sťažovateľiek o flagrantnom odmietnutí krajského súdu zaoberať sa podstatou sťažovateľkami uplatneného nároku. Z primerane odôvodneného záveru o nevyhovení konkrétnemu návrhu podľa predstáv strany konania nemožno hneď (automaticky) vyvodiť záver o neprípustnom „nezaobčaní sa“ vecou. Je evidentné, že v danej veci sa odvolací súd návrhom sťažovateľiek (aj ich podstatou) zaoberal, ale z už uvedených zrejmych dôvodov im vyhovieť nemohol.

46. Pokiaľ ide o argumentáciu sťažovateľiek spočívajúcu v poukaze na rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 125/2019 z 27. augusta 2019 a o primeranej použiteľnosti jeho záverov aj na danú trestnú vec, ústavný súd sa s touto nestotožňuje. V označenej veci, o ktorej konal a rozhodoval najvyšší súd, išlo o civilnú žalobu v civilnom konaní, ktoré je podľa názoru ústavného súdu práve najvhodnejšou cestou pre riešenie prípadov, v ktorých došlo k neschopnosti presného určenia a preukázania výšky škody (poškodeným) v rámci

adhézneho konania. Uvedené rozhodnutie najvyššieho súdu teda nereflektuje situáciu aktuálne preskúmvanej veci.

47. Za irelevantnú v prípade sťažovateliek ústavný súd považuje aj citáciu uznesenia Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 25 Cdo 1689/2017 z 25. mája 2017 (R 130/2018) „*Dovolatelům tak lze přisvědčit, že jestliže soud v trestním (adhezním) řízení uplatněný nárok na náhradu škody zcela nepřizná z jakéhokoliv důvodu (v daném případě s poukazem na spoluzavinění poškozeného) a se zbytkem nároku odkáže poškozeného (pozůstalé uplatňující nárok na odškodnění za usmrcení osoby blízké) na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by soud v občanskoprávním řízení byl vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.*“, keď (okrem toho, že takisto v tomto prípade išlo o civilné konanie s riešením inej otázky) už zo samotnej formulácie citovanej časti rozhodnutia je zrejmé, že argumentácia nie je vo vzťahu k prípadu sťažovateliek prilievavou.

48. Bez potreby bližšieho skúmania, či sú ustanovenia smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012 aplikovateľné na danú vec, ústavný súd poznamenáva, že znenie jej čl. 16 ods. 1, na ktorý sa sťažovateľky v rámci argumentácie odvolávajú, evidentne nevyklučuje postup zvolený všeobecnými súdmi, práve naopak, výslovne ho pripúšťa.

49. V súvislosti s námietkou „*sekundárnej viktimizácie*“ sťažovateliek odkázaním ich s nárokom na náhradu škody na civilné konanie sa krajský súd takisto zaoberal a vysporiadal sa s ňou síce stručne, ale jasne a presvedčivo. V tomto smere mu nie je z hľadiska ochrany základných práv sťažovateliek čo vytknúť.

50. Vzhľadom na uvedené ústavný súd uzatvára, že namietaný postup krajského súdu nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, teda odvolací súd v danom prípade neporušil základné právo sťažovateliek na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy) ani právo na spravodlivé súdne konanie nesprávnou alebo

svojvoľnou aplikáciou a výkladom práva. Skutočnosť, že sťažovateľky sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňujú, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor krajského súdu svojím vlastným. Z pohľadu ústavného súdu napadnuté uznesenie z 19. augusta 2019 obsahuje dostatok skutkových a právnych záverov, ktoré nie sú svojvoľné ani zjavne neodôvodnené, v dôsledku čoho ústavný súd konštatuje, že nezistil príčinnú súvislosť medzi postupom a uznesením krajského súdu sp. zn. 2 To 68/2019 z 19. augusta 2019 a namietaným porušením základného práva sťažovateľiek na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie, preto sťažnosť sťažovateľiek v tejto jej časti odmietol z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

51. Pozornosti ústavného súdu neuniklo, že stranou v napadnutom konaní pred krajským súdom neboli maloleté sťažovateľky, ale ich zákonné zástupkyne, ktoré v zmysle § 48 ods. 1 Trestného poriadku vykonávali práva maloletých poškodených. Právny zástupca v konaní pred ústavným súdom ale v ústavnej sťažnosti za sťažovateľky označil maloleté. Ústavný súd v snahe vyhnúť sa prílišnému formalizmu nepovažoval za nevyhnutné pristúpiť k odstraňovaniu tejto diskrepancie.

52. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd nemohol zaoberať ďalšími návrhmi sťažovateľiek uvedenými v jej petite, keďže rozhodovanie o nich je viazané na vyslovenie porušenia základného práva alebo slobody (čl. 127 ods. 2 ústavy), k čomu v danom prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. februára 2020

Jana Baricová
predsedníčka senátu